

SODELOVALNI MODELI V TRAJNOSTNO USMERJENI SKUPNOSTI

BARBARA GRINTAL, LENKA PUH

Etri skupina, Ljubljana, Slovenija
projektnapisarna@etri.si, lenka.puh@etri.si

Z družbenimi inovacijami lahko vzpostavljamo in zagotavljamo različne podjetniške in gospodarske rešitve, ki ustvarjajo vključujočo družbo. Zato smo v Etri skupini osredotočeni na takšne družbene inovacije, s katerimi dosegamo kakovost življenja vsakega posameznika ter s katerimi krepimo in spodbujamo aktivno vključevanje. Svoje delovanje združujemo v 5-ih krožnih zgodbah: Partnerstvo za vključujočo družbo, Mreža NVO za krožno gospodarstvo, Hrane ne mečemo stran, Make in Slovenija ter Flora Viva. Spodbujamo pristop sodelovanja na sopodjetniški način, ki omogoča prave rešitve ter vključene deležnike usmerja v prevzem odgovornosti za delovanje in prispevanje v dobrobit sebe in drugih in se kaže kot družbeni učinek. Pri tem predstavljajo skupnostne storitve temeljne gradnike trajnostne in vključujoče družbe, ki jih lahko uresničimo z aktivnim partnerskim in medsektorskim povezovanjem deležnikov.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fl.1.2023.11](https://doi.org/10.18690/um.fl.1.2023.11)

ISBN
978-961-286-800-0

Ključne besede:
vključujoča družba,
vključujoča skupnost,
krožna zgodba,
družbeni učinek,
skupnostne storitve

1 Uvod

Posledice dolgožive družbe sprožajo pritisk na različne družbene sisteme. To ustvarja potrebo po družbenih inovacijah, ki bodo na eni strani zagotavljale ustrezne storitve za posameznika, na drugi strani pa učinkovitost in finančno vzdržnost celotne družbe. Z družbenimi inovacijami lahko vzpostavljamo in zagotavljamo različne podjetniške in gospodarske rešitve, ki ustvarjajo vključujočo družbo. Ta preskok za večji družbeni in okoljski učinek je danes prepotrben in nujen.

V Etri skupini smo usmerjeni v družbene inovacije, ki prinašajo drugačne medčloveške in družbene odnose. Vedno smo pozorni na posameznika in delo prilagajamo po meri človeka. Vključujočo družbo soustvarjamo z našo strategijo na dveh pomembnih področjih. Na eni strani je to zaveza za kakovost življenja za vsakega posameznika in boljša priložnost za delo, vseživljenjsko izobraževanje in ustvarjanje ter s tem bolj dostojen, varen in aktiven način življenja v zdravem in čistem okolju. Na drugi strani pa ustvarjamo in spodbujamo aktivno vključevanje svojih zaposlenih in drugih sodelavcev v demokratično odločanje in soupravljanje družbe. S tem posamezniku pomagamo, da spremeni svoje življenje na bolje, da je vključen v družbo, da dela in s tem prispeva tako k družbeni kot osebni rasti. Strategijo uresničujemo v okviru 5-ih krožnih zgodb: Partnerstvo za vključujočo družbo, Mreža NVO za krožno gospodarstvo, Hrane ne mečemo stran, Make in Slovenija ter Flora Viva.

V družbi lahko boljše življenje posameznika ter učinkovitejšo in trajnostno naravnano družbo zagotovimo z vzpostavitvijo skupnostnih storitev, ki izhajajo iz potreb vsakega posameznika. Vključujoča družba temelji na konceptu »družbe po meri človeka«, ustvarjanju sobivanja v skupnosti in ravnovesju v medgeneracijskem sobivanju, pri čemer predstavljajo skupnostne storitve ključne gradnike takšne družbe.

2 Vključujoča družba

Vključujoča družba temelji na načelih socialne pravičnosti tako posameznika kot skupin in ne razlikuje glede na starost, spol, narodnost, zmožnost, socialno-ekonomski položaj ali drugo značilnost (Lutfiyya in Bartlett, 2020). Koncept vključujoče družbe je večdimenzionalen in povezan s prikrašnanostjo posameznika. Temelji na potencialu in potrebah posameznika, ti pa ustvarjajo izhodišče za »družbo

po meri človeka« (Buckmaster in Thomas, 2009). V vključujoči družbi vsi sodelujejo z namenom ustvarjanja blaginje prebivalstva. Rezultat predstavlja močno, trdno in povezano skupnost, v kateri je posameznik motiviran za sodelovanje in participacijo v skupnosti (Van Gijzel, 2014),

2.1 Vključujoča skupnost

V vključujoči skupnosti lahko posameznik razvije občutek pripadnosti in je motiviran za aktivno participacijo. To pa zagotavlja dolgoročno in trajnostno pot za vzpostavitev skupnosti, ki bo temeljila na trajnostnem gospodarstvu (Kiyota et al., 2015). V vključujoči skupnosti imajo ključno vlogo trajnostne organizacije, ki pri odločanju upoštevajo interese deležnikov iz širšega okolja, se pri tem zavedajo vpliva svojih odločitev na okolje in družbo ter zasledujejo dolgoročno dobičkonosnost in družbeno blaginjo (Freeman, 2011).

V vključujoči skupnosti je pomembno sodelovanje in povezovanje, rešitve pa ustvarjajo posamezniki, na katere se problem navezuje. Povezovalno sodelovanje posamezniku omogoča biti raziskovalec prihodnosti, izhaja pa predvsem iz svojih potreb in interesov. V vključujoči skupnosti se mora vsak posameznik počutiti vključenega in imeti možnost sodelovanja in participacije v skupnosti (Van Gijzel, 2014).

Etri skupina predstavlja primer delovanja vključujoče organizacije v širšem družbenem smislu. Upošteva vidike trajnosti in krožnega gospodarstva ter človeka postavlja v središče delovanja. Etri skupina deluje po principu treh načel: ergonomije, etične ekonomije in ekologije. Etri poslovni model pa je osredotočen na zniževanje stroškov, sodelovanje, enakopravnost, inovativnost ter poklicno in družbeno integracijo ranljivih skupin (Props in Puh, 2018).

S pomočjo Etri načel se pri posamezniku in v družbi krepijo dostojanstvo, odgovornost, pravičnost ter preglednost in zanesljivost. Dostojanstvo je temelj delovanja vključujoče in trajnostne družbe, v kateri vsak posameznik najde svoje mesto, ki ga izpolnjuje in mu omogoča karierni in osebni razvoj. Za učinkovito delovanje v skupnosti je pomembna odgovornost do samega sebe, sočloveka, organizacije, lokalne skupnosti, okolja in kulturne dediščine, s čimer se prispeva k trajnostnemu razvoju organizacij, skupnosti in celotne družbi. Pravičnost temelji na odprtih in spoštljivih odnosih tako v organizaciji, skupnosti kot družbi. Za

preglednost in zanesljivost je pomembno spoštovanje zakonskih predpisov ter interesov deležnikov, s čimer se gradi konkurenčno trajnostno gospodarstvo ter vključujoča družba (Grintal in Puh, 2023).

2.2 Skupnostne storitve

Skupnostne storitve predstavljajo storitve, ki dopolnjujejo oskrbo, ki jo posamezniku omogoča in zagotavlja družina. Sem sodijo tako neposredna oskrba kot tudi nadzor, svetovanje, različna pomoč in podpora ter izvajanje sprememb v domačem okolju (Stone, 2011). Skupnostne storitve omogočajo posamezniku dostojno življenje ne glede na njegov finančni položaj, spol, starost, mesto bivanja ali kateri koli drug status (Grintal in Puh, 2023). Z vključevanjem v skupnostne storitve in s koriščenjem skupnostnih storitev posameznik občuti manjši fizični, finančni in čustveni napor ter višjo stopnjo zadovoljstva in kakovosti življenja (Schore et al., 2007).

Udejanjanje skupnostnih storitev je pogojeno z aktivnim partnerskim in medsektorskim povezovanjem različnih deležnikov, pri čemer so vse aktivnosti usmerjene v ustvarjanje vključujoče družbe oz. »družbe po meri človeka«. Izhodišča skupnostnih storitev temeljijo na osnovnih psiholoških potrebah posameznika, pri čemer se upoštevajo načela pravičnosti, dostojanstva, odgovornosti, preglednosti in zanesljivosti (Grintal et al., 2023).

2.3 Merjenje družbenih učinkov

Agenda 2030 poziva vse akterje v gospodarstvu, naj prispevajo k trajnostnemu in vključujočemu razvoju. Ker si finančni in podjetniški sektor prizadevata načrtovati, izvajati in ocenjevati svoje strategije vpliva, so organizacije socialne solidarnostne ekonomije (SSE) pod vse večjim pritiskom, da družbi pokažejo svojo dodano vrednost. Zunanji donatorji in vlagatelji zahtevajo dokaze o tem, kako se uporabljajo viri in kakšni so rezultati. Javne politike, ki dajejo večji poudarek konkurenci pri javnih naročilih, izbiri uporabnikov in učinkovitosti, zahtevajo dodatno pozornost merjenju družbenega učinka (OECD, 2021).

Merjenje družbenega učinka se vse bolj razume kot sestavni del neopredmetene tržne infrastrukture, ki je potrebna ne le za usmerjanje ponudbe kapitala v trajnostne in odgovorne naložbene priložnosti, temveč tudi za združevanje in organiziranje povpraševanja v socialni in solidarnostni ekonomiji. Kljub znatnemu napredku in

vse večjemu mednarodnemu interesu za večjo usklajenost še ni splošno dogovorjenega pristopa za merjenje družbenega učinka. Obstaja več metodologij, ki pa niso nujno skladne in primerne za potrebe vseh organizacij. Pogosto uporabljene metode segajo od zbiranja povratnih informacij deležnikov do izvajanja celovitih ocen učinka, ki lahko vključujejo tudi vrednotenje denarne vrednosti. Raznolikost razpoložljivih orodij in virov je težko obvladljiva, zlasti za manjše ali manj izkušene subjekte (OECD, 2021). Je pa pomembno izpostaviti pomen merjenja družbenega učinka za socialno podjetje, saj merjenje pripomore k širjenju dobrih idej, k pozitivnim spremembam ter k izboljšanju slabše delujočih praks. Prepoznati ga je potrebno kot prizadevanje za ustvarjanje družbene vrednosti na sistemski, trajnostni in inovativen način (Taylor, 2021).

V Sloveniji je sprejeto, da z letom 2024 vsa registrirana socialna podjetja obvezno izvedejo merjenje družbenega učinka.

Prejšnje Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (2022) je predstavilo priporočen model merjenja, ki ga je oblikoval Inštitut za ekonomska raziskovanja. Model socialna podjetja usmerja in vodi skozi proces merjenja, jim pomaga opredeliti kazalnike in merske enote ter predvideti načine in aktivnosti za izboljšanje družbenih učinkov, ki jih ustvarjajo s svojim delovanjem. Čeprav obstajajo smernice, se mora na koncu vsako socialno podjetje odločiti, kako izbrati in razviti najprimernejšo strategijo merjenja družbenega učinka na podlagi svojih potreb in konteksta (OECD, 2021).

V Jazon d.o.o., ki je del Etri skupine, so bili leta 2014 kot prvemu v Sloveniji izmerjeni družbeni učinki po SROI metodi. To nefinančno poročilo je bila izredno pomembna osnova za pristop k investiranju in s tem k nadaljnjemu razvoju v letih, ko to področje še ni imelo prave vloge v družbi in gospodarstvu.

3 5 krožnih zgodb v Etri skupini

Krožne zgodbe so sodelovanja za trajnostno prihodnost. V krožnih zgodbah Etri skupine naslavljamo spremembo v družbi, produkt ali storitev, ki nastane v procesu sodelovanja med različnimi deležniki s skupnim ciljem ter usmerjenimi interesi, to je ustvariti spremembe v družbi na različnih trajnostnih področjih. V Etri skupino so vključeni strokovnjaki za socialno gerontologijo, kadrovski management,

agronomijo, okoljevarstvo, ekonomijo, živilsko tehnologijo, kineziologijo in podjetništvo.

V krožnih zgodbah delujemo po Etri načelih in predstavljamo izvedbo rešitve za prepoznan skupnostni oziroma družbeni izziv preko povezovanja, učenja in pilotiranja. Cilj krožnih zgodb je pri povezanih deležnikih ter v širši družbi ustvariti merljive družbene učinke in predstaviti smernice in priložnosti za ljudem in okolju prijazne spremembe delovanja. Končni rezultat krožne zgodbe je zastavljeni skupni cilj oziroma definicija rešitve za zastavljeni izziv.

5 krožnih zgodb Etri skupine so: Partnerstvo za vključujočo družbo, Mreža NVO za krožno gospodarstvo, Hrane ne mečemo stran, Make in Slovenija ter Flora Viva.

3.1 Partnerstvo za vključujočo družbo

Krožna zgodba Partnerstvo za vključujočo družbo naslavlja družbeno potrebo po gradnji vključujoče družbe za socialno izključene skupine v lokalnih skupnostih, z ustvarjanjem priložnosti in delovnih mest po meri človeka ter iskanja novih priložnosti za izvajanje družbene odgovornosti, povezovanja in sodelovanja za trajnostni razvoj. Osredotoča se na zmanjševanje predsodkov in stereotipnega razmišljanja. Uporablja se pristop medsektorskega povezovanja in razvoja skupnostnih storitev. Za osvajanje ključnih strokovnih znanj pri inovativnem in interdisciplinarnem iskanju se uporabljajo nove oblike sodelovanja za trajnostni razvoj in vključujočo družbo.

3.2 Mreža NVO za krožno gospodarstvo

Krožna zgodba Mreža NVO za krožno gospodarstvo povezuje nevladne organizacije na področju trajnostnega razvoja in krožnega gospodarstva. Glavni namen je spreminjanje navad potrošnika, družbe in gospodarstva v smeri krožnega gospodarstva in trajnostnega razvoja, ki se izvaja preko Akademije drug za drugega.

3.3 Hrane ne mečemo stran

Krožna zgodba Hrane ne mečemo stran se osredotoča na razvoj procesov v pridelavi in predelavi hrane ter porabi potencialnih presežkov. Delovanje v konkretnem prostoru, z opremo in znanjem, ki omogoča nove scenarije v verigi preskrbe s hrano

ter razvoj novih izdelkov iz sodelovalnega poslovnega modela. Iz hrane, ki najverjetneje ne bi prišla na prodajne police, se ustvarja nova vrednost, s tem pa priložnosti za nova delovna mesta ter grajenje vključujoče družbe.

Pomemben korak na tej krožni zgodbi smo dosegli z Mini tovarno, ki je uradno odprla svoja vrata 24. aprila 2023, s katero uresničujemo scenarije prerazporejanja presežkov hrane ter izvedbo programov ozaveščanja splošne in specifičnih javnosti o problematiki zavržene hrane. Mini tovarna je sprejemna točka za donirane presežke prehranskih pridelkov in izdelkov, z donacijo redno izvajamo raziskovalni pristop potencialov v treh smereh: na razvoju novih izdelkov, v »Food Waste Lab-u« ter v razvoju sodelovanja s humanitarnimi organizacijami za razdelitev pripravljene hrane med posameznike na način, da ohranjajo njihovo dostojanstvo. Njihov cilj je, da Mini tovarna prispeva ključno vlogo v prvem primeru trajnostne oskrbovalne verige brez odpadka.

3.4 Make in Slovenija

Krožna zgodba Make in Slovenija je promotor tradicije, trajnosti in družbene odgovornosti v slovenskem modnem sektorju in drugih tradicionalnih industrijah. Spodbuja odgovorno nabavo in proizvodnjo z vgrajeno trajnostjo v sisteme, organizacije in posameznike ter spodbuja in privablja samostojne blagovne znamke, start-upe in kreativce, da proizvajajo v Sloveniji in izkoristijo znanje, ki ga imajo slovenska podjetja.

3.5 Flora Viva

S krožno zgodbo Flora Viva se na prvo mesto postavlja naravo in skrb za biodiverzitetu. Tako smo osredotočeni na dvig ravni znanja in kompetenc zaposlenih ter na razvoj dejavnosti na področju semenarjenja, omejevanja razraščanja invazivnih rastlin in zaraščanja habitatnih rastlin, prav tako pa smo osredotočeni na pretvorbo odpadne biomase invazivnih rastlin v sekundarno surovino, ki se lahko učinkovito uporabi v krožnem gospodarstvu.

4 Zaključek

Dolgoživa družba narekuje potrebo po oblikovanju učinkovitih in finančno vzdržnih družbenih sistemov. Ti naj temeljijo na konceptu vključujoče družbe, v kateri se storitve oblikujejo glede na potrebe vsakega posameznika. V takšni družbi ustvarjamo pogoje za boljšo kakovost življenja in družbeno blaginjo. Skupnostne storitve predstavljajo v »družbi po meri človeka« temeljne gradnike trajnostne in vključujoče družbe, uresničimo pa jih lahko le z aktivnim partnerskim in medsektorskim povezovanjem različnih deležnikov.

Z izkušnjami v Etri skupini bomo v prihodnje gradili pristop sodelovanja na sopodjetniški način, ki bo tako investitorjem kot podjetnikom že na samem začetku omogočal pravilno smer idej, produktov, storitev in rešitev. Vsi vključeni v sodelovanje bodo tako prevzeli odgovornost, da bodo delovali in prispevali v dobrobit sebe in drugih.

Literatura

- Buckmaster, L. in Thomas, M. (2009). Social inclusion and social citizenship: towards a truly inclusive society. Research paper. *Parliament of Australia*, 8, 1-41.
- Freeman, R. E. (2011). *Strategic management. A Stakeholder Approach*. Cambridge: University Press.
- Grintal, B. in Puh, L. (2023). Skupnostne storitve v trajnostno naravnani družbi. V: Zalokar, M. (ur.). *Izživi trajnostnega razvoja : zbornik konference : 28. 5. 2021*, 186-198. Kranj: B&B Visoka šola za trajnostni razvoj.
- Kiyota, E, Tanaka, Y., Arnold, M. in Aldrich, D. (2015). *Elders leading the way to resilience*. Washington: The World Bank.
- Lutfiyya, Z. M. in Bartlett, N. A. (2020). *Inclusive Societies. Oxford Research Encyclopedias*. Dostopno na: <https://oxfordre.com/education/view/10.1093/acrefore/9780190264093.001.0001/acrefore-9780190264093-e-1022#acrefore-9780190264093-e-1022-div1-2> (23. september 2023).
- Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. (2022). *Merjenje družbenih učinkov socialnih podjetij*. Dostopno na: <https://www.gov.si/novice/2022-10-24-merjenje-druzbenih-ucinkov-socialnih-podjetij/> (20. oktober 2023).
- OECD. (2021). *Social Impact Measurement for the Social and Solidarity Economy*. Dostopno na: <https://www.oecd.org/cfe/leed/social-economy/social-impact-measurement-for-the-sse.htm> (20. oktober 2023).
- Props, P. in Puh, L. (2018). *Green Social Franchise as a Support for Cross-Sectoral Cooperation Towards a Circular Economy*. 13th International Scientific Conference social responsibility and current challenges 2018: social responsibility and sustainable development in science, education and business, 27. september 2018. Maribor.
- Schore, J., Foster, L. in Phillips, B. (2007). Consumer Enrollment and experiences in the Cash and Counseling program. *Health Services Research*, 42(II), 446-466.
- Stone, R. I. (2011). *Long-term care for the elderly*. Washington, DC: Urban Institute Press.
- Taylor, N. (2021). *How to Measure Social Impact: 8 Best Practices*. Dostopno na: <https://blog.submittable.com/measure-social-impact/> (20. oktober 2023).

The SROI Network. (2012). *A guide to Social Return on Investment*. The SROI Network. Dostopno na: <https://socialvalueuk.org/resources/a-guide-to-social-return-on-investment-2012> (20. oktober 2023).

Van Gijssel, R. (2014). *A smart society is an inclusive society*. Dostopno na: <https://www.oecd.org/forum/oecdyearbook/a-smart-society-is-an-inclusive-society.htm> (26. september 2023).

O avtoricah

Barbara Grintal je docentka socialne gerontologije na Alma Mater Europaea. Njeno delo se osredotoča na raziskovanje s področij digitalne pismenosti, ekonomskega položaja, delovne aktivnosti in socialne vključenosti starejših ljudi, aktivnega staranja ter novih modelov delovanja v dolgoživi družbi.

Lenka Puh je družbeno odgovorna podjetnica in družbena inovatorica, ki v ospredje svojega delovanja postavlja humanizacijo delovnih mest ter delo kot osnovno človekovo potrebo in pravico, zato zaposluje tudi ranljive skupine in invalide.

